

Komunikacija i interakcija školskog pedagoga sa učenicim

Semir Šejtanić, Mustafa Džafić

SAŽETAK: Komunikacija pedagoga sa učenicima je proces koji se događa svakodnevno; u učionici, na holu škole, u prostoriji školskog pedagoga. Učenici u školskom pedagogu treba da prepoznaju osobu od povjerenja, osobu kojoj se mogu uvijek obratiti za savjet i od nje potražiti pomoć. Ako komunikaciju posmatramo kao sredstvo povezivanja ljudi radi ostvarenja zajedničkog cilja u svrhu vlastite dobrobiti, tada aktivnosti unutar škole nisu moguće bez komunikacije. Istraživanje je realizovano u osnovnim i srednjim školama na području Bosne i Hercegovine (Regija Mostar) i uključilo je 590 učenika i 14 pedagoga. Ovim empirijskim istraživanjem ispitivali smo prisustvo: nenasilne-nasilne komunikacije, neposredne-posredne komunikacije i demokratske-autokratske komunikacije u komunikaciji između učenika i školskog pedagoga. Cilj našeg istraživanja bio je utvrditi da li postoje statistički značajne razlike u procjenama učenika i pedagoga o međusobnoj komunikaciji. Rezultati do kojih smo došli pokazuju da u komunikaciji između učenika i pedagoga škole dominira neposredna, demokratska i nenasilna komunikacija.

Ključne riječi: školski pedagog, učenici, komunikacija

Communication and Interaction between School Counselor and Students

ABSTRACT: Communication between school counselor and students is a process that happens every day; in the class-room, in the school hall or the school counseling room. School educator or counselor should be recognized by students as a person of trust, the person to whom they can always turn to for advice and the person they can seek help from. If we consider communication as a means of connecting people in order to accomplish a common goal for the purposes of their own well-being, then activities within the school are not possible without communication. This research was done in primary and secondary schools in Bosnia and Herzegovina (Mostar region) and included 590 students and 14 teachers. Likert-type technique of scaling was used in collecting of data. This empirical research helped us to investigate the presence of non-violent-violent communication, direct-indirect communication and democratic-authoritarian communication in all correspondence between students and a school counselor. The main goal of our study was to determine if there were statistically significant differences in the assessment of students and teachers about their communication. The results were statistically analyzed in SPSS 21 and presented in frequencies and percentages. The obtained results show that communication between students and teachers is dominated by direct, democratic and non-violent communication.

Keywords: school pedagogy, students, communication

UVOD

Raznolikost funkcija i bogatstvo poslova, koje se postavljaju pred školskog pedagoga u savremenoj školi, podrazumijeva i raznolikost kompetencija. Njegova uloga je veoma značajna i zahtijeva visok nivo komunikacijskih i drugih kompetencija. Škola dan djeluje u složenijim društvenim uslovima koji sve više otežavaju ostvarivanje odgojnih i obrazovnih zadataka (Peko, Mlinarević i Gajger, 2009). Kvalitetna i prikladna komunikacija pedagoga podrazumijeva posjedovanje komunikacijskih kompetencija i vještina kao što su slušanje, empatija, fleksibilnost u ponašanju, poznavanje situacije i upravljanje interakcijom sa sagovornicima. Neophodno je da učesnici komunikacije budu ravnopravni jer se samo na taj način mogu riješiti eventualni problemi učenika. Kvalitetna saradnja pedagoga i učenika zahtijeva ulaganje zajedničkog i obostranog truda, pokušaj potpunog zadovoljavanja

interesa objiju strana. Segment saradnje samo je dio kompetencija pedagoga, koji od njega zahtijeva etičke vrijednosti i vrline u ličnom i profesionalnom moralu (Relja, 2006). Pojam saradnje sve se više u stručnoj i naučnoj literaturi mijenja pojmom partnerstva čim se želi istaknuti važnost ravnopravne komunikacije, dogovaranja i međusobnog poštovanja (Koljak, 2006; Maleš, 1996). Školski pedagog mora posjedovati personalne, stručne, razvojne, akcione i socijalne kompetencije (Staničić, 2003) koje mu omogućavaju da efikasno i kvalitetno djeluje, a one zahtijevaju ravnopravnu komunikaciju, timski rad, saradnju, kvalitetne međuljudske odnose na svim relacijama. Među navedenim kompetencijama, centralno mjesto zauzimaju: komunikacijske vještine i znanja, sposobnosti međusobnog razumijevanja, prihvatanja različitosti, kooperacije na svim nivoima, sposobnost empatije, vještine asertivne komunikacije i sl. Komunikacija kao sposobnost izražavanja i tumačenja

misli, osjećaja i činjenica, u usmenom i pismenom obliku, pedagogima je potrebna u čitavom nizu radnih, društvenih i kulturnih sadržaja tijekom odgojno-obrazovnog djelovanja (Fajdetić i Šnidarić, 2014). Kako bi komunikacija s učenicima bila uspješna, pedagog u svom odnosu prema njima treba imati određene karakteristike: imati razumijevanje, saradivati s učenicima, pružiti im pomoć, učenici u njemu trebaju vidjeti osobu koja je stručna za posao koji obavlja. Komunikacija kao sposobnost izražavanja misli, osjećanja, ideja i činjenica neophodna je pedagogu u svim segmentima njegovog rada i uključuje sposobnost slušanja i razumijevanja. Ona je dio svakodnevne odgojno-obrazovne prakse pedagoga škole jer mu pruža razmijenu informacija, mišljenja i osjećaja, zato su komunikacijske vještine jedne od ključnih kompetencija svakog pedagoga i važan su preduslov kvalitetnih profesionalnih međuljudskih odnosa. Istraživanja su pokazala da pedagog treba da posjeduje sljedeće kompetencijske profil: odgovorna, dosljedna i iskazuje lični integritet, posjeduje didaktičko-metodička znanja i poznaje načela primijene u praksi, posjeduje komunikacijske vještine, potiče na timski rad i odabire demokratski stil vođenja, sposobna za savjetodavni rad, organiziranje i planiranje u funkciji škole, analiziranje s ciljem unapređivanja odgojno obrazovnog rada i (samo)vrednovanja, vodi saradnike ka prepoznatljivoj viziji škole (Fajdetić i Šnidarić, 2014; Šnidaria, 2007).

Savremene evropske paradigme u području kompetencija za odgojno-obrazovni rad ističu važnost razvijanja komunikacijskih vještina svih učesnika odgojno-obrazovnog procesa kao i podsticanje saradnika za timski rad.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Respektujući sadržaje tematski relevantnih autorskih priloga i prethodnih tangentialnih eksplorativnih ispitivanja, koncipirali smo empirijsko neeksperimentalno istraživanje koje je imalo za *cilj* utvrditi koji tipovi, odnosno koje vrste komunikacije su dominantne na relaciji školski pedagog-učenici. Konkretizacijom cilja istraživanja došlo se do sljedećih *zadataka* koje je trebalo realizovati u ovom istraživanju:

Utvrđiti da li postoji statistička značajna razlika u procjenama učenika i pedagoga da kod većine školskih pedagoga u komunikaciji sa učenicima dominira demokratska komunikacija, u odnosu na autokratsku komunikaciju;

Ustanoviti i analizirati da li postoji statistička značajna razlika u procjenama učenika i školskih pedagoga da kod većine direktora škola u komunikaciji sa učenicima dominira neposredna komunikacija, u odnosu na posrednu komunikaciju;

Ispitati i utvrditi da li postoji statistička značajna razlika u procjenama učenika i školskih pedagoga da kod većine pedagoga u komunikaciji sa učenicima dominira nenasilna komunikacija, u odnosu na nasilnu komunikaciju.

Hipoteze istraživanja definisali smo u skladu sa navedenim zadacima istraživanja:

Pretpostavljamo da nema statistički značajne razlike u procjenama učenika i školskih pedagoga da kod većine pedagoga u komunikaciji sa učenicima dominira demokratska komunikacija, u odnosu na autokratsku komunikaciju;

Pretpostavljamo da nema statistički značajne razlike u procjenama učenika i školskih pedagoga da kod većine pedagoga u komunikaciji sa učenicima dominira neposredna komunikacija, u odnosu na posrednu komunikaciju;

Pretpostavljamo da nema statistički značajne razlike u procjenama učenika i školskih pedagoga da kod većine pedagoga u komunikaciji sa učenicima dominira nenasilna komunikacija, u odnosu na nasilnu komunikaciju.

Sa namjerom da ispitamo procjene komunikacije učenika i pedagoga škola, kreirali smo identičnu skalu za učenike i pedagoge koja se sastojala od 12 tvrdnji.

U procjenjivanju komunikacije učenika i pedagoga (učenici i pedagozi) su procjenjivali intenzitet ispoljavanja određene vrste komunikacije i to:

- *Demokratska-autokratska komunikacija*
- *Neposredna-posredna komunikacija*
- *Nenasilna-nasilna komunikacija*

Skala procjene (SPKU–DIP) instrument je kojim su se prikupljali pokazatelji mišljenja, uvjerenja, stavovi i procjene ispitanika o osobinama ili postupcima određenih osoba, stvari ili pojava. U ovoj skali ispitanici su izražavali stepen slaganja ili neslaganja sa svakom datom tvrdnjom u skladu sa predloženim uputstvom koje je sastavni dio skale. Skalom Likertovog tipa učenici i direktori škola izražavali su procjene određenih komunikacijskih procesa označivši jedan od stepen *uvijek, često, ponekad, rijetko* i *nikad*.

Nakon što su formulisane procjene i određeni ajtemi za ispitivanje određene vrste komunikacije, izvršeno je probno istraživanje da bi se utvrdile metrijske karakteristike instrumenta, to jest da bi dobiveni podaci bili relevantni i naučno zasnovani.

Pilot istraživanje provedeno je na uzorku od 200 ispitanika. Koristeći se statističkim programom SPSS 21 utvrdili smo pouzdanost $r = .812$. Diskriminativnost tvrdnji izračunata je pomoću ajtem-total koleracije, odnosno preko korelacije rezultata koje su ispitanici postigli na određenoj tvrdnji i rezultata koje su postigli u cjelokupnom procjenjivanju. Sve tvrdnje čija je korelacija značajna doprinose procjenjivanju, te imaju zadovoljavajući diskriminativnost. Konačna varijanta skale ima distribuciju koja značajno odstupa od normalne što je dokazano Smirnov-Kolmogoriljevim testom, gdje je $D = .115$, $df = 200$, $p = .000$, odnosno Shapirov Vilkovim testom gdje je $D = .956$, $df = 200$, $p = .000$. Analizom glavnih komponenti stavki Instrumenta utvrđena je valjanost. Varimax rotacijom ekstrahovali smo 6 faktora koji objašnjavaju 64,06 % varijanse varijable stava o komunikaciji.

Istraživanje je realizovano u Bosni i Hercegovini, (Regija Mostar), a broju ispitanika uključenih u istraživanje bio je:

- 590 učenika, odnosno 18,55 % ukupne populacije
- 14 pedagoga, odnosno 42,42 % ukupne populacije

Dobiveni rezultati statistički su obrađeni u programu SPSS 21. i predstavljeni u frekvencijama i u procentima. Razlike u procjenama učenika i školskih pedagoga utvrđena je χ^2 testom (Hi-kvadrat testom), pri čemu se za statistički značajnu razlika uzima vrednost nivoa značajnosti do 0.05 ($p \leq 0.05$).

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I DISKUSIJA**Demokratska i autokratska komunikacija pedagoga sa učenicima**

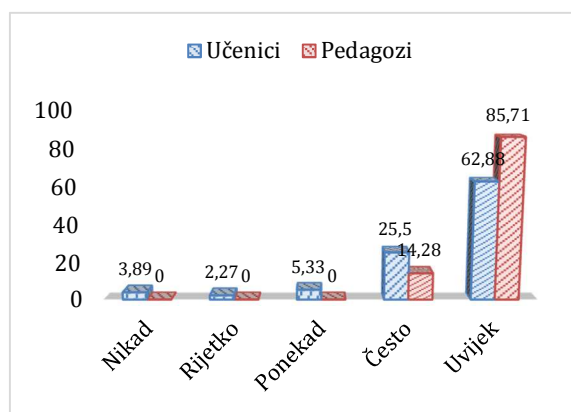
Jedna od glavnih zadataka pedagoga je savjetodavni rad sa učenicima i nastavnicima. Savjetodavni rad je veoma suptilna i delikatna pedagoška djelatnost kojom se postiže svestraniji i potpuniji razvoj ličnosti. Njome pedagog dublje sagledava i objektivnije procjenjuje proces vaspitanja. Za savjetodavni rad je značajno koliko pedagog može shvatiti potrebe i probleme svojih učenika, koliko pokazuje iskrenosti u poštovanju

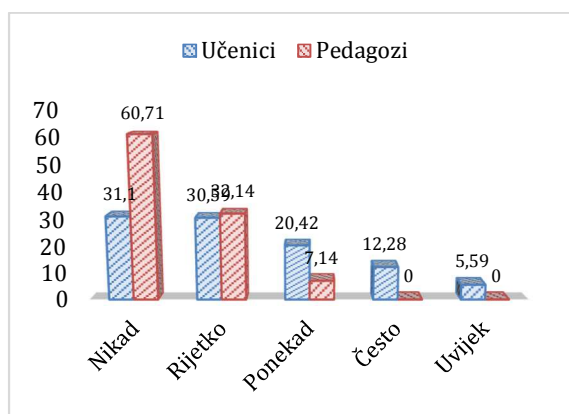
njihovih ličnosti u procesu međusobne komunikacije koja može biti demokratska, ali i autokratska. U svom savjetodavnom radu sa učenicima, pedagog kod kojeg je dominantna demokratska komunikacija, podstiče učenike na kreativnost i inovativnost, a reakcija učenika je uključena u takve aktivnosti. Za razliku od demokratske komunikacije, autokratska komunikacija pedagoga karakteristična je po krutosti i tome što pedagog sam planira sve aktivnosti i donosi unaprijed pravila kojih se učenici moraju striktno pridržavati. Pedagozi sa autokratskom komunikacijom kod učenika izazivaju strah i nepovjerenje i najčešće nisu omiljeni od strane učenika.

Tabela 1. Demokratska i autokratska komunikacija pedagoga sa učenicima

Komunikacija pedagoga sa učenicima		Ispitanici	N	Mean	Stand. devijacija	Nikad		Rijetko		Ponekad		Često		Uvijek	
						f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Frekvencija															
Demokratska komunikacija	Pedagog ohrabruje učenike da poštuju zajednički donesena pravila	U	590	4,4	0,96	21	3,5	12	2,0	35	5,9	142	24,1	380	64,4
		P	14	4,6	0,51	0	0	0	0	0	0	6	42,9	8	57,1
	Pedagog u komunikaciji sa učenicima je toleranta	U	590	4,5	0,98	25	4,24	16	2,71	28	4,75	159	26,9	362	61,4
		P	14	4,9	0,36	0	0	0	0	0	0	2	14,3	12	85,7
Autokratska komunikacija	Pedagog koristi riječi koje učenici ne razumiju	U	590	2,3	1,18	175	29,7	192	32,5	119	20,2	69	11,7	35	5,9
		P	14	1,8	0,69	5	35,7	7	50	2	14,3	0	0	0	0,0
	Pedagog ne tretira sve učenike pravično	U	590	2,3	1,20	192	32,5	169	28,6	122	20,7	76	12,9	31	5,3
		P	14	1,1	0,36	12	85,7	2	14,3	0	0	0	0	0	0,0

Demokratska komunikacija prema procjeni učenika i pedagoga je dominirajuća komunikacija, u odnosu na autokratsku. Dobivena vrijednost χ^2 iznosi 0,64 manja je od graničnih vrijednosti na nivou 0,05 $\chi^2= 11,1$ za odgovarajući stepen slobode (df=5) što nas dovodi na zaključak da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama učenika i pedagoga osnovne i srednje škole o demokratskoj komunikaciji pedagoga u procesu komuniciranja sa učenicima. Da bismo uvidjeli da li ima statistički značajne razlike u procjenama pedagoga i učenika o autokratskoj komunikaciji, izvršili smo računanje χ^2 testa čija je vrijednost $\chi^2=5,369$ manja od graničnih vrijednosti na nivou 0,05 $\chi^2= 11,1$ za odgovarajući stepen slobode (df=5) što nas dovodi na zaključak da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama učenika i pedagoga osnovne i srednje škole o prisutnosti autokratske komunikaciji pedagoga u procesu komuniciranja sa učenicima.

**Grafikon 1.** Demokratska komunikacija



Grafikon 2. Autokratska komunikacija

Na osnovu dobivenih vrijednosti možemo potvrditi našu prvu hipotezu o nepostojanju razlike između učenika i pedagoga o dominantnosti demokratske komunikacije. Iz navedene analize vidljivo je da pedagozi uživaju dosta pozitivno mišljenje od strane učenika. Oni su procjenjeni kao stručne osobe na koje se učenici mogu *uvijek* oslonosti i od kojih mogu tražiti pomoć i podršku. Dominantnost demokratskog komuniciranja, prema procjeni i učenika i pedagoga je prisutna u svim fazama pedagoško-vaspitnog rada školskih pedagoga.

Neposredna i posredna komunikacija pedagoga sa učenicima

Način komunikacije pedagoga sa učenicima, direktno je povezan sa rezultatima vaspitanja i obrazovanja. Neposredna komunikacija pedagoga sa učenicima je ona koja se odvija u realnom vremenu, neposredno, licem u lice. Ova komunikacija je relativno brza i intezivna tj. u kratkom vremenu moguće je sa učenicima

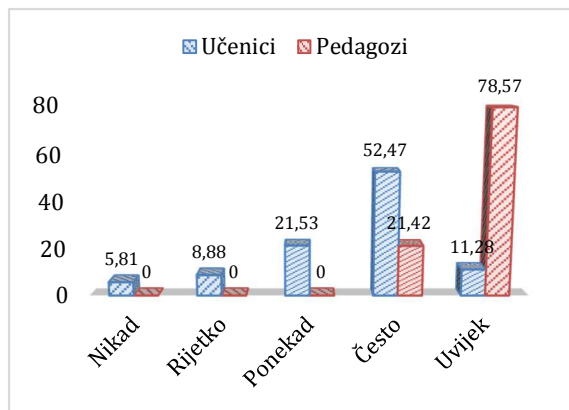
razmijeniti mnogo verbalnih i neverbalnih poruka. Prednost ove komunikacija jeste što pedagog može odmah, na licu mjesta dobiti povratnu informaciju od učenika kao i njegovu neverbalnu reakciju koja je u savjetodavnom radu školskog pedagoga izuzetno značajna i važna. Posredna komunikacija ima znatno drugačija obilježja od neposredne. Ovdje dolazi do izražaja komunikacija koja je potpomognuta savremenim tehnologijama i sistemima e-obrazovanja. Posredna komunikacija je većinom jednosmjerna i u potpunosti je tehnički posredovana što je čini složenijom, a i većinom je slabo prilagodljiva jer je asinkrona i zahtijeva tehničko predznanje polaznika te je uklopljena u dostupne računarski posredovane sisteme komunikacije (elektronska pošta, forumi, društvene mreže itd.). Iako je prioritetan rad pedagoga neposredno komuniciranje, smatramo da bi se pedagozi u tehnološkom vremenu, u kojem živimo i radimo, trebali posvetiti posebnu pažnju i posrednoj komunikaciji sa učenicima i kolegama, kao nadopunu neposrednoj komunikaciji. Elektronsko komuniciranje trebalo bi naći svoj mjesto u radu i komunikaciji školskih pedagoga. Kakav su stav pedagozi iskazali o neposrednoj i posrednoj komunikaciji sa učenicima, prikazati ćemo u narednoj tabeli.

Učenici i pedagozi imaju u velikoj mjeri ujednačene stavove, za razliku od posredne komunikacije koja naročito kod pedagoga varira, od 42,8 % procenata negativnog stava (procjene *nikad* i *rijetko*) do 39,3 pozitivnog stava (procjene *uvijek* i *često*). Dobivena vrijednost χ^2 iznosi 1,76 i manja je od graničnih vrijednosti na nivou 0,05 $\chi^2 = 11,1$ za odgovarajući stepen slobode (df=5) što nas dovodi na zaključak da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama učenika i pedagoga osnovne i srednje škole o dominaciji neposredne komunikacije pedagoga sa učenicima.

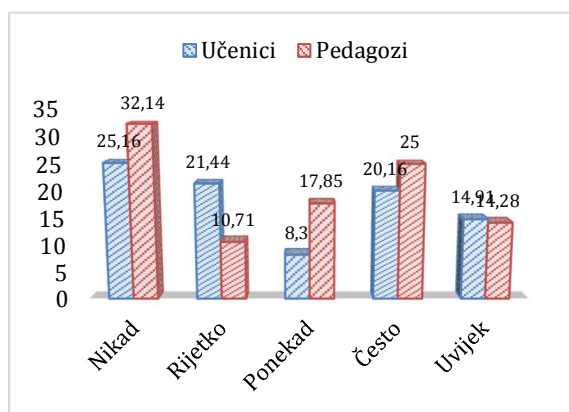
Tabela 2. Neposredna i posredna komunikacija pedagoga sa učenicima

Komunikacija pedagoga sa učenicima		Ispitanici	N	Mean	Stand. devijacija	Nikad		Rijetko		Ponekad		Često		Uvijek	
						f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Neposredna komunikacija	Individualno komunicira	U	59	4,4	0,93	12	20,3	19	32,2	56	94,9	145	246	358	60,7
		P	14	4,9	0,36	0	0	0	0	0	0	2	14,3	12	85,7
	Kreira opuštenu atmosferu prilikom komuniciranja	U	59	4,2	1,08	22	37,3	33	55,9	70	119	162	275	303	51,4
		P	14	4,7	0,46	0	0	0	0	0	0	4	28,6	10	71,4
Posredna komunikacija	Organizuje radionice u cilju poboljšavanja vještina komu.	U	59	3,4	1,26	55	93,2	92	156	142	241	161	273	140	23,7
		P	14	3,9	0,92	0	0	1	7,14	3	21,4	6	42,9	4	28,6
	Komunicira sa učenicima koristeći se e-komuni..	U	59	2,2	1,26	242	41	161	27,3	74	12,5	77	13,1	36	6,1
		P	14	1,7	1,20	9	64,3	2	14,3	2	14,3	1	7,14	0	0,0

Da bismo uvidjeli da li ima statistički značajne razlike u procjenama pedagoga i učenika o posrednoj komunikaciji, izvršili smo računanje χ^2 testa čija je vrijednost $\chi^2=0,085$ manja od graničnih vrijednosti na nivou 0,05 $\chi^2= 11,1$ za odgovarajući stepen slobode ($df=5$) što nas dovodi na zaključak da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama učenika pedagoga osnovne i srednje škole o prisustvu posredne komunikaciji pedagoga u procesu komuniciranja sa učenicima.



Grafikon 3. Neposredna komunikacija



Grafikon 4. Posredna komunikacija

Analiziranje neposrednog i posrednog komuniciranja uvidjeli smo da nema statistički značajne razlike procjena pedagoga i učenika na osnovu čega **potvrđujemo i našu drugu hipotezu**. Neposredna komunikacija je ta koja dominira u radu pedagoga sa učenicima u toku vaspitno-obrazovnog procesa. Informacijsko komunikacijska tehnologija pedagozima omogućuje prijenos i upotrebu svih vrsta informacija i predstavlja najprodorniju generičku tehnologiju današnjice. Iz rezultata našeg istraživanja vidljivo je da mali broj pedagoga korist dostignuća savremene tehnologije. Primjena informacijsko komunikacijske tehnologije u obrazovanju, koja je jedan od najvažnijih faktora u razvoju društvene kulture, apsolutni je imperativ modernoga društva i savremenog vaspitno-obrazovnog procesa. Iako u školi prevladava

neposredna komunikacija pedagoga s učenicima ili učenika međusobno, dobro je omogućiti i komunikaciju putem e-maila, društvenih mreža i sl.

Nenasilna i nasilna komunikacija pedagoga sa učenicima

Nenasilna komunikacija pedagoga sa učenicima je usmjerena na jasno i iskreno izražavanje i obraćanje pažnje na učenike sa empatijom i poštovanjem. Ako je pedagozi aktivno koriste ona će umanjiti broj konfliktnih situacija u školi i pomoći učenicima da izraze osjećanja i potrebe na pozitivan način što će na direktan i indirektan način biti povezano sa ponašanjem i odnosom učenika prema pedagozima. Pedagozi kroz *tehnike nenasilne komunikacije, koje se realizuju u radioničkim aktivnostima sa učenicima, sprečavaju nasilje ili konflikte u školi. Educirajući učenike da obuzdaju agresivne nagone, pedagozi kroz lični primjer podstiču učenike da razgovaraju o svojim problemima, potrebama i osjećanjima i da aktivno slušaju gledišta drugih da bi na produktivniji način doprinijeli svojim porodicama, zajednici i društvu uopće.*

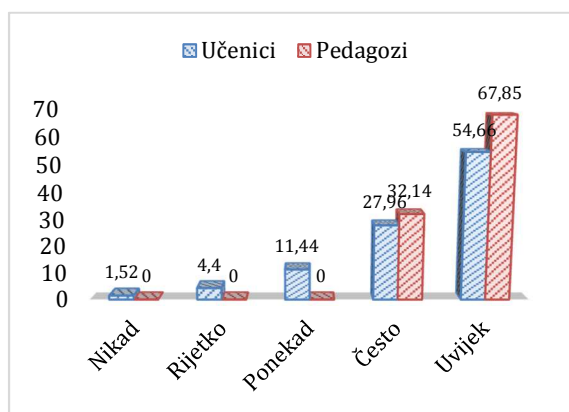
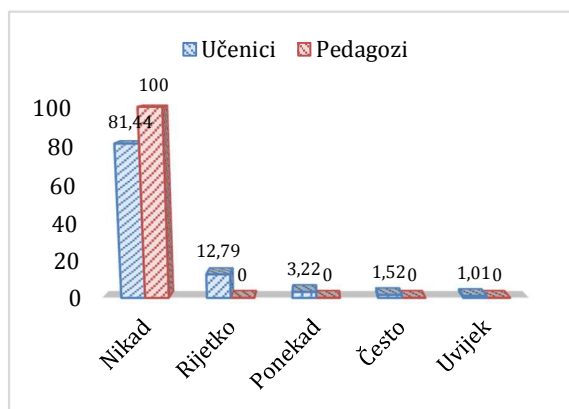
Jedna od zadataka školskih pedagoga jeste da svojim ličnim primjerom komunicirajući sa učenicima potiče pozitivne oblike ponašanja i radi na suzbijanju negativnih. Kako bi to postigao, treba uočavati čimbenike koji doprinose poremećajima u ponašanju kao i one koji utječu pozitivno na učenika. Savjetodavnim radom pedagog treba doprinijeti da učenici prepoznaju šta je to nasilno, a šta nenasilno u komuniciranju. On ličnim primjerom treba učenicima da ukaže da je najbolji oblik iskazivanja svog mišljenja i svojih osjećanja nenasilna komunikacija, treba da objasni i oblik komunikacije koji je nepoželjan jer vodi nasilju a tako će ih učenik lakše razlikovati.

Dobiveni rezultati ukazuju na ujednačenosti stavova pedagoga i učenika, apsolutnu dominaciju nenasilne komunikacije i negativnog stave po pitanju prisustva nasilne komunikacije. Da bismo uvidjeli da li postoji razlika u procjenama učenika i pedagoga između opaženih frekvencija i očekivanih, izračunali smo vrijednost χ^2 testa.

Procjena učenika i nastavnika po pitanju stavova i odgovara za nenasilnu komunikaciju nije statistički značajna jer dobivena vrijednost χ^2 iznosi 1,51 što je manja vrijednost od granične vrijednosti na nivou 0,05 $\chi^2= 11,1$ i na nivou 0,01 $\chi^2=15,1$ za odgovarajući stepen slobode ($df=5$) što nas dovodi na zaključak da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama učenika i pedagoga osnovne i srednje škole o dominaciji nenasilne komunikacije pedagoga sa učenicima. Sličnu situaciju imamo i kod nasilne komunikacija gdje dobivena vrijednost χ^2 testa iznosi $\chi^2=1,73$ i manja je od graničnih vrijednosti na nivou 0,05 $\chi^2= 11,1$ i na nivou 0,01 $\chi^2=15,1$ za odgovarajući stepen slobode ($df=5$) što nas dovodi na zaključak da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama učenika i pedagoga osnovne i srednje škole o neprisustvu nasilne komunikaciji pedagoga u procesu komuniciranja sa učenicima.

Tabela 3. Nenasilna i nasilna komunikacija pedagoga sa učenicima

Komunikacija pedagoga sa učenicima		Ispitanici	N	Mean	Stand. devijacija	Nikad	%	Rijetko	%	Ponekad	%	Često	%	Uvijek	%
Nenasilna komunikacija	Razgovara sa učenicima na prijateljski način	U	590	4,3	0,96	11	1,9	27	4,6	66	11	166	28	320	54,2
		P	14	4,7	0,46	0	0	0	0	0	0	0	4	29	10
	Pedagog škole ohrabruje i podražava učenike	U	590	4,3	0,92	7	1,2	25	4,2	69	12	164	28	325	55,1
		P	14	4,6	0,69	0	0	0	0	0	0	5	36	9	64,3
Nasilna komunikacija	Fizički kažnjava učenike	U	590	1,3	0,73	480	81	71	12	23	3,9	8	1,4	8	1,4
		P	14	1	0,00	14	100	0	0	0	0	0	0	0	0,0
	Koristi pogrдне riječi u komunikaciji sa djecom	U	590	1,3	0,66	481	82	80	14	15	2,5	10	1,7	4	0,7
		P	14	1	0,00	14	100	0	0	0	0	0	0	0	0,0

**Grafikon 5.** Nenasilna komunikacija**Grafikon 6.** Nasilna komunikacija

Nenasilna komunikacija pedagoga specifičan je način ophođenja sa učenicima, u kojem pedagog olakšava i pojednostavljuje tok komunikacije koji je neophodan za razmjenu informacija i nenasilno rješenje konflikta. Našim istraživanjem utvrdili smo dominaciju nenasilne komunikacije pedagoga sa učenicima, te na osnovu

prikazanih rezultata **možemo potvrditi i našu treću hipotezu** o dominantnosti nenasilne komunikacije pedagoga sa učenicima. Ovaj način komunikacije daje prednost slušanju i saosećanju. Nenasilnim komuniciranjem pedagozi uče učenika da postanu sposobni da saslušaju druge i uvide njihove stavove, želje i potrebe.

ZAKLJUČAK

U radu školskog pedagoga dominirajuća je demokratska komunikacija. Pedagog kroz savjetodavni rad nastoji da u neposrednoj komunikaciji uvažava ličnost učenika i njegove posebnosti. Iako ne u velikoj mjeri, posredna komunikacija putem medija zauzima svoje mjesto u radu pedagoga. Učenici su u velikom procentu pozitivno ocjenili komunikaciju i rad pedagoga koji kroz nenasilnu komunikaciju sa učenicima savjetodavno rade i realizuju različite vrste aktivnosti. Zsigurno mogli bismo ustvrditi da su pedagozi, uz nastavnike, nosioci vaspitno-obrazovnog procesa u školama i spona između želja i potreba učenika i nastavnika.

Pedagog mora posjedovati sposobnost uspješne komunikacije i interakcije. Demokratska, neposredna i nenasilna komunikacija osigurava kvalitetu i uspješnost samog procesa komuniciranja. **Danas je potrebno, više nego ikada, znati dominirati tehnikama međusobne komunikacije kako bi mogli zadovoljiti** zahtjeve koji se postavljaju pred pedagoga škola. Važno je kako, kada i zašto kažemo određenu stvar, jer to određuje kvalitet komunikacije. Komunikacija sa učenicima je veoma važna jer upravo na osnovu te komunikacije učenici će stvarati sliku o pedagogu kao kvalitetnoj, organizovanoj i fleksibilnoj osobi koja je spremna i želi pomoći učenicima.

LITERATURA

- Fajdetić, M. i Šnidarić, N. (2014). Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak*, 155(2), 237-260.
- Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. *Pedagogijska istraživanja*, 3(2), 123.-140.
- Maleš, D. (1996). Od nijeme potpore do partnerstva između roditelja i škole. *Društvena istraživanja*, 5(1), 75– 88.
- Peko, A., Mlinarević, V. i Gajger, V. (2009). Učinkovitost vođenja u osnovnim školama. *Odgojne znanosti*, 11(2), 67-84.
- Relja, J. (2006). Etički aspekti djelovanja stručnog suradnika pedagoga u radu s roditeljima. *Napredak*, 147(3) 378-386.
- Šnidaria, N. (2009). Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole. *Napredak*, 150(2), 190-207.
- Staničić, S. (2003). *Ključne kompetencije za rad pedagoga. Školski priručnik, 2003/04*. Zagreb: Znamen.

INFORMACIJE O AUTORIMA**Semir Šejtanić**

Nastavnički fakultet
Univerzitet „Džemal Bijedić Mostar
e-mail: semir.sejtanic@unmo.ba

Mustafa Džafić

Osnovna škola „Mustafa Ejubović Šejh Jujo“ Mostar
e-mail: mmmustafa_3@yahoo.com